

FOCUS

Pensioenfonds KLM Cabinepersoneel

UW PENSIOENFONDS IS JARIG

ALVAST WAT MINDER WERKEN?

OLIVIA MALMBERG IS AL 26 JAAR SENIOR PURSER EN VLOOG ALTIJD 100%.
MAAR RECENTELIJK KOOS ZE VOOR DEELTIJDPENSIOEN.

RISICO'S OP EEN RIJ

HOE BELANGRIJK ZIJN SOLIDARITEIT EN COLLECTIVITEIT?

DEZE KEER IN FOCUS

04 SOLIDARITEIT EN COLLECTIVITEIT

RISICO'S, RENDEMENT EN KOSTEN

07 HET EINDE VAN EEN TIJDPERK

SASKIA VAN SUNDERT 40 JAAR

08 HET LEVEN EEN DANSFEEST

WAT BETEKENT DEELTIJDPENSIEN VOOR U?

12 WERKEN BIJ KLM SUPERLEUK

RICHARD WALHOF 40 JAAR

13 ZONDER RISICO GEEN VOORUITGANG

SANDER LEETERS OVER RISICOMANAGEMENT

14 PENSIENSTAND

VERNIEUWDE PENSIENREGELING

17 MET DE JAREN WIJZER

BJORN FRESON 40 JAAR

18 DEKKINGSGRAAD STIJGT GESTAAG

FINANCIËLE POSITIE VAN HET FONDS

BESTUUR PENSIENFONDS KLM-CABINEPERSONEEL

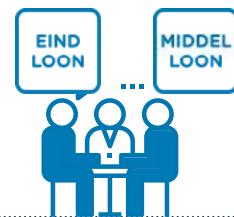
Leden Daan Nijssen, Paulette van den Berk, Stefan Geerlings, Eugène van Halder, Paul Jansen, Charlotte Orlebeke, Arend de Jong (vicevoorzitter), Rob Koster (vicevoorzitter), Terence Tilgenkamp. Plaatsvervangende leden Annette Groeneveld, Kees Porskamp. E-mailadres bestuur@klmcabinefonds.nl

PAUL LOVEN
BENOEMD TOT
ONAFHANKELIJK
VOORZITTER

Paul Loven volgt Eltjo Kok per 1 februari op. Wij heten Paul Loven van harte welkom en wensen hem veel succes de komende jaren.

UW PENSIEN UITSTELLEN

De standaard pensioenleeftijd in de pensioenregeling is 60 jaar. U kunt uw pensioen ook later in laten gaan. Uiterlijk op de dag waarop u uw AOW-uitkering gaat ontvangen. Tot voor kort was u dan verplicht binnen of buiten KLM door te werken tot de uitgestelde pensioendatum. Deze eis is per 1 januari 2018 komen te vervallen.

AANPASSINGEN IN 2018

- De opbouwpercentages zijn door een overheidsmaatregel in 2018 voor zowel de eindloon- als middelloonregeling verlaagd ten opzichte van 2017. Het opbouwpercentage voor de eindloonregeling is verlaagd van 1,20% naar 1,17%. In de middelloonregeling is het opbouwpercentage verlaagd van 1,36% naar 1,33%. In maart hebt u hier een brief over ontvangen. Deze brief vindt u onder 'mijn documenten' in MijnKLMPensioen via www.klmcabinefonds.nl/mijnklmpensioen.

Door de verlaging van het opbouwpercentage kan er ruimte ontstaan in de beschikbare pensioenpremie. KLM en de vakbonden zijn met elkaar in gesprek om te kijken hoe deze mogelijke ruimte in de premie kan worden ingezet. Zodra meer bekend is, ontvangt u hier informatie over. De uitkomst hiervan willen we graag meenemen in het UPO 2018. Daarom is de verzending van het UPO uitgesteld naar september 2018.

- Per 1 januari is de premie voor Anw-hiaatpensioen gewijzigd naar: € 21,40 (was € 20). Ook het verzekerde bedrag is gestegen van € 14.350,- naar € 14.500,- bruto per jaar. Per 1 juli 2018 wijzigen de omrekenfactoren voor het berekenen van pensioenkeuzes, voor de afkoop van kleine pensioenen en de in- en afkoop van de NAP.

PENSIENFONDS BESTAAT
VEERTIG JAAR

Op 28 maart 2018 vierde het pensioenfonds haar 40e verjaardag. Wat betekent het om 40 jaar te zijn? We vroegen het drie deelnemers. Lees de interviews op pagina 7, 13 en 19.

NIEUWE MOGELIJKHEDEN
IN DE CAO

In de huidige cao voor cabinepersoneel (2016-2019) zijn afspraken over duurzame inzetbaarheid vastgelegd. Zoals de Vrijwillige Vertrekregeling (VVR) en de deeltijdregelingen voorafgaand aan pensioen. Lees meer over de nieuwe afspraken op pagina's 10 en 11.

HET CABINEFONDS IS
GESTART MET EEN
DEELNEMERSONDERZOEK

Wij zijn benieuwd naar uw mening over de communicatie en dienstverlening van het pensioenfonds. Wat gaat er goed? En wat kan er beter? TNS Nipo voert het onderzoek voor ons uit. Als u in de steekproef zit, heeft u via e-mail of per post een uitnodiging voor deelname aan het onderzoek ontvangen.

Toine van der Stee

directeur Pensioenfonds
KLM-Cabinepersoneel

We zijn er bijna

In 1973 hadden we de oliecrisis. Premier Den Uyl zei op televisie dat het nooit meer werd zoals het was geweest. En het satirische programma Farce Majeure maakte een prachtig relaterend nummer over de oliesjeiks, Kiele, kiele, Koeweit. Zij voorzagen dat er weer andere tijden zouden komen. Ze hadden een vooruitziende blik, want sommige oliestaten hebben inmiddels financiële problemen.

Soms wil je iets doen waarvan je verstand zegt dat het riskant is, maar je gevoel zegt iets anders. Ik ga hier niet zeggen dat het met onze pensioenen in Nederland allemaal weer wordt zoals het vroeger was. Kortom, geen zorgen, altijd indexeren en ze leefden nog lang en gelukkig. Maar toch overheerst mijn gevoel dat we de grote financiële crisis geleidelijk achter ons laten. In de afgelopen maanden zijn de kapitaalmarktrentes langzaam maar zeker omhoog gekropen. We hebben op de aandelenbeurzen een recordjaar achter de rug. Uw pensioenfonds had in 2016 en 2017 een uitstekend beleggingsresultaat. En het Cabinefonds heeft per 1 januari weer deels of geheel de pensioenen aangepast aan de opgetreden prijsstijging.

Natuurlijk wordt het niet meer zoals het ooit was. Pensioenen zijn onzeker. Dat was zo, dat is zo en dat blijft zo. Maar juist in onzekere tijden moet je het oog op de lange termijn gericht houden. Dat hebben de bestuurders gedaan. Onze pensioenfondsen hebben grote klappen opgevangen. De deelnemers worden gemiddeld flink ouder dan aanvankelijk gedacht. Dat is uit de reserves gefinancierd. We hadden een flinke crisis op de financiële markten en we moesten uit voorzorg rekenen alsof we de pensioenen alleen maar zouden kunnen betalen met de rente op staatsobligaties. Ook dat gaf veel druk en vergde veel van de reserves. Maar het Cabinefonds staat er desondanks op dit moment goed voor.

In de afgelopen periode zijn er belangrijke stappen gezet. KLM heeft extra pensioenpremies betaald. De wettelijke pensioenleeftijden zijn verhoogd. En er is in de afgelopen jaren niet altijd volledig geïndexeerd voor de prijsstijging. U kunt meer pensioen opbouwen in de Netto Aanvullende Pensioenregeling (NAP). De opbouw van pensioenen voor deelnemers is versoberd. Maar daardoor is de uitgangspositie van uw pensioenfonds flink versterkt.

De vooruitzichten voor de wereldeconomie in 2018 zijn goed. De financiële markten zullen daar voordeel van ondervinden. En optimist als ik ben, voorzie ik veel betere tijden voor de pensioenfondsen. Misschien is het niet heel verstandig om te zeggen, maar we zijn er bijna. Toine van der Stee •

SOLIDARITEIT EN COLLECTIVITEIT BELANGRIJK VOOR UW PENSIOEN

Samen met KLM betaalt u elke maand premie voor uw pensioen. Ongeveer betaalt u 5% en betaalt KLM 95% van de premie. Het bedrag dat u betaalt, ziet u terug op uw salarisstrook. Op die manier hebt u ook een inkomen voor als u met pensioen gaat. U doet dat samen met uw collega's via het KLM Cabinefonds. Maar hoe werkt uw pensioenopbouw precies? Wat doet het pensioenfonds met uw geld? En welke risico's hebt u als deelnemer?

Wat doet het pensioenfonds?

Het pensioenfondsbestuur bestaat uit leden namens werknemers, gepensioneerden en werkgever. Samen bouwen zij aan uw inkomen voor later. Het pensioenfonds belegt de pensioenpremies zo goed mogelijk met zo weinig mogelijk risico. Hoe we dat doen, leest u in dit artikel. Verder zorgt het pensioenfonds voor goede communicatie over pensioen aan deelnemers, administratie en beheer van het geld. Dit werk noemen we pensioenuitvoering. Het pensioenfonds heeft de pensioenuitvoering uitbesteed aan Blue Sky Group.

Waarom neemt het pensioenfonds risico met mijn geld?

Het pensioenfonds belegt uw geld niet voor niets. Elke ingelegde euro moet tot ongeveer € 4,- aangroeien om uw

pensioen later te kunnen betalen. Dat kan alleen door de premie te beleggen. En beleggen zonder risico bestaat niet. Doordat u samen met uw collega's via het Cabinefonds pensioen opbouwt, deelt u naast de risico's ook de kosten met elkaar. Het is veel goedkoper om samen een grote pot met pensioengeld te beleggen, dan iedereen zijn eigen potje. En het levert ook meer geld op.

Het pensioenfonds besteedt veel aandacht aan het beheersen van alle risico's

Beleggen is niet zonder risico's. We doen er alles aan om deze risico's zo goed mogelijk te beheersen (zie interview met Sander Leeters: Zonder risico geen vooruitgang op pagina 13). Of het goed gaat met het pensioenfonds en of er voldoende de geld is om alle pensioenen te kunnen

betalen, ziet u aan de dekkingsgraad. Wanneer de dekkingsgraad rond de 100% is, is er precies genoeg geld om alle pensioenen nu en in de toekomst te kunnen betalen. Maar we hebben extra geld nodig om er zeker van te zijn. Deze vereiste dekkingsgraad ligt rond de 120%. Maar wat als er niet voldoende geld is? Wat betekent dit dan voor uw pensioen? Lees meer over risico's op pagina 5.

Het pensioenfonds let scherp op de kosten

Pensioen opbouwen levert meer geld op door te beleggen, maar het kost ook geld. Ook wel 'uitvoeringskosten' genoemd. Het Cabinefonds maakt kosten voor het uitvoeren van de pensioenregeling. Deze kosten betalen we uit de pot met pensioenpremies. Daarnaast

maken we kosten voor het uitvoeren van het beleggingsbeleid. Bijvoorbeeld voor beleggingsadvies, risicomanagement en het beheren van de beleggingsportefeuille. Deze kosten betalen we uit de opbrengsten van de beleggingen. We hebben helaas niet op alle kosten invloed. Ook toezicht en wetgeving (bijvoorbeeld het aanpassen van de pensioenregeling) spelen een belangrijke rol voor onze kosten.

IN NEDERLAND REGELEN WE SAMEN ONS PENSIOEN EN DELEN WE SAMEN DE KOSTEN

Voordat het pensioenstelsel in Nederland werd ingevoerd, moesten werknemers zelf hun oudedagsvoorziening regelen. Dat lukte lang niet iedereen. Werkgevers bedachten daarom zelf een sociaal vangnet voor hun werknemers. Wanneer alle werknemers samen met de werkgever geld opzij zetten, dan was het pensioen voor de oude dag voor iedereen verzekerd.

VANDAAG DE DAG IS SOLIDARITEIT NOG STEEDS DE BASIS VAN ONS PENSIOENSTELSEL

Want alleen is het moeilijk om genoeg geld bij elkaar te krijgen voor uw oude dag. En omdat iedereen mee doet, kunnen we gezamenlijk geld beleggen tegen redelijke kosten. Minder kosten betekent meer pensioen. Doordat we met elkaar geld opzij zetten voor pensioen, is het voor pensioenfondsen mogelijk om onverwachte situaties op te vangen. Bij het Cabinefonds zijn kinderen verzekerd en als u dat wilt, ook uw partner. Ook zorgt het Cabinefonds voor een arbeidsongeschiktheids-pensioen voor collega's die ziek worden.

WE ZETTEN DE BELANGRIJKSTE RISICO'S VOOR UW PENSIOENOPBOUW OP EEN RIJ

Uw pensioen groeit niet mee met de prijsstijgingen

Als de financiële situatie van het pensioenfonds niet gezond genoeg is, kunnen we besluiten uw pensioen tijdelijk niet mee te laten stijgen met de stijging van de prijzen. Dit noemen we indexeren. Zo'n besluit is nodig om financieel gezond te blijven. De kans dat we uw pensioen de komende vijf jaar (volledig) kunnen indexeren is klein.

Uw pensioen moet worden verlaagd, dit noemen we ook wel 'korten'

Gaat het niet goed met de financiële positie van het fonds en lukt het niet om binnen tien jaar te herstellen? Of blijft de beleidsdekkingsgraad gedurende vijf jaar onder de minimaal vereiste dekkingsgraad van 104,2%? Dan kunnen we zelfs besluiten het pensioen te verlagen. Dit doen we alleen als het echt niet anders kan. Voor de komende vijf jaar is de kans op korten klein, maar niet uitgesloten.

U bouwt in een jaar een kleiner stukje pensioen op

We streven ernaar om 1,17% (eindloonregeling) of 1,33% (middelloonregeling) pensioen per jaar op te bouwen over een deel van uw salaris. Dit percentage staat niet vast. De premie die KLM betaalt voor uw pensioenopbouw staat wel vast (zie kader CDC). Als de totale premie in een jaar onvoldoende is om de pensioenopbouw te betalen, dan bouwt u in dat jaar minder dan 1,17% of 1,33% pensioen op. Door de hogere premie die KLM betaalt, neemt de kans hierop niet toe ten opzichte van de oude regeling.

Houdt u de ontwikkeling van uw pensioen regelmatig in de gaten

Het is goed om te weten dat veranderingen in de toekomst invloed kunnen hebben op uw pensioenopbouw. Bijvoorbeeld omdat u minder gaat werken, maar ook omdat de wetgeving rondom pensioen verandert.

Wilt u weten hoeveel pensioen u opbouwt?

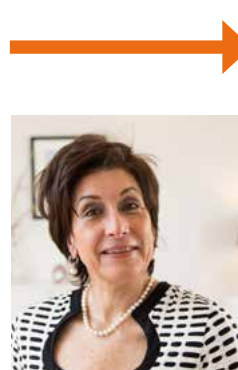
Kijk dan op de Pensioenplanner in www.klmcabinefonds.nl/mijnklmpensioen

CDC REGELING ← COLLECTIVE DEFINED CONTRIBUTION

IN 2017 VOERDE KLM EEN
VERNIEUWDE PENSIOENREGELING IN,
DE CDC-REGELING

Een CDC-regeling (collective defined contribution) houdt in dat er afspraken zijn gemaakt over de vaste premie die KLM betaalt. Elke vijf jaar wordt de hoogte van de premie opnieuw vastgesteld. Heeft het pensioenfonds een langdurig tekort of is de premie voor een bepaald jaar niet voldoende? Dan is KLM niet meer verplicht om extra premie te betalen. De risico's zijn meer bij u als deelnemer aan de regeling komen te liggen. In ruil daarvoor betaalt KLM een hogere vaste premie en u een lagere premie. En uw pensioenopbouw hoger. Het salaris waarover u pensioen opbouwt, is namelijk verhoogd. Twee bedragen tellen nu wel mee voor uw pensioenopbouw. Deze bedragen telden eerst niet mee. Dit zijn de levensloopbijdrage en de zogenaamde deelnemersbijdragecompensatie (DBC).

REACTIES VAN DEELNEMERS
OP DE NIEUWE REGELING

OLIVIA MALMBERG

'Omdat ik nog maar een paar jaar hoeft te werken, maakt het voor mijn pensioen niet zoveel uit. Ik vind het wel heel fijn dat de bonden zich hard hebben gemaakt voor een goede regeling. Vanaf 1 januari konden we ook meer NAP (Netto Aanvullende Pensioen, red.) inleggen. Dat heb ik ook gedaan. Ik wil mijn NAP straks gebruiken als overbrugging tot ik AOW ga ontvangen.'

SASKIA HEZEMANS

'Het was mij niet bekend dat de risico's meer bij ons als deelnemers liggen. Wel wist ik dat we door de nieuwe regeling meer in kunnen leggen in de NAP.'

ERIC LANGHORST

'Ik weet dat er nieuwe pensioenafspraken gemaakt zijn vorig jaar. Dat KLM niet meer bijstort als dat nodig is en dat zij in plaats daarvan een hogere pensioenpremie betalen. En dat de risico's meer bij ons liggen, ik vertrouw erop dat dat goed gaat.'

VERNIEUWDE CABINE PENSIOENREGELING

Hoe zit het met de risico's in de vernieuwde pensioenregeling?

En wat betekent dat voor uw pensioen?

Bekijk het filmpje op www.klmcabinefonds.nl

NAP VRIJWILLIG BIJSPAREN NAAST UW VERPLICHTE PENSIOENOPBOUW

De premie die u voor de Netto Aanvullende Pensioenregeling (NAP) betaalt, wordt ingehouden op uw nettosalaris. De premie wordt na aftrek van kosten direct omgezet in een levenslang pensioen. Op dit moment is het bestuur in gesprek over de kosten voor de inleg in de NAP. We verwachten u hier in het najaar meer over te kunnen vertellen.

Gaat u met pensioen? Dan kiest u of uw NAP levenslang of liever tijdelijk uitbetaald wilt krijgen. Ook kunt u het bedrag in één keer laten uitkeren op uw pensioendatum.

TOESTEMMING OVERLIJDENSUITKERING NAP

U kunt bij uw overlijden de waarde van de NAP uit laten keren aan uw nabestaanden. Dit geldt alleen als u overlijdt vóór uw pensioendatum. Hiervoor hebben wij wel uw toestemming nodig. **Hebt u al toestemming gegeven? U regelt dit met het 'Toestemmingsformulier Overlijdensuitkering NAP' op www.klmcabinefonds.nl.**

'Veertig worden is het einde van een tijdperk'

Saskia van Sundert
is op 8 maart
veertig geworden

Hoe is het om net als het pensioenfonds 40 jaar te zijn?

'Ik ga mijn verjaardag pas deze zomer vieren, dan is het lekker weer en huur ik een strandtent af. Het was voor mij wel wennen om zo oud te worden. Mijn man is zes jaar jonger dus dan valt zo'n cijfer ineens toch heel erg op. Ook weet ik nog goed dat mijn ouders veertig werden. Je bent voorgoed niet meer jong'

Moment voor persoonlijke ontwikkeling

'Mijn veertigste verjaardag is voor mij de afsluiting van een tijdperk geweest. De laatste tien jaar is er veel gebeurd in mijn leven: mijn vorige relatie liep op de klippen en ik ben een paar keer verhuisd, ik heb daarna mijn huidige partner ontmoet met wie ik twee kinderen kreeg. Ik heb het gevoel dat ik de belangrijke levenskeuzes nu wel heb gemaakt. Mijn jongste gaat net naar school. Dit is het moment om meer aan persoonlijke ontwikkeling te gaan doen. Ik vind mijn werk erg leuk en zou best een carrièrestap willen maken; ik ben eraan toe om purser te worden. Maar ik denk ook over andere mogelijkheden, een hobby of baantje erbij. Ik fantasieer graag over

wat ik later ga doen als ik groot ben. Plezier in mijn werk vind ik belangrijker dan geld verdienen.

Financieel bewust

Het duurt nog 25 jaar voor ik met pensioen ga, maar ik denk wel aan mijn inkomen voor later. Sowieso ben ik financieel bewust. We hebben ons verdiept in beleggingsfondsen voor ons spaargeld en lossen de hypotheek op ons huis versneld af. Natuurlijk sparen we ook voor de kinderen. Over mijn pensioen maak ik me geen zorgen, ik heb vertrouwen in het pensioenfonds en verder heb ik mijn zaken zelf gewoon goed geregeld. Tien jaar geleden was ik korte tijd PIT-er (Pensioen Informatie-team), dat heeft mij pensioenbewust gemaakt.

Toen mijn ex en ik destijds uit elkaar gingen, heb ik hem een afstandsverklaring laten tekenen, zodat hij later geen aanspraak kan maken op de helft van mijn pensioen. Af en toe log ik in op de Pensioenplanner. Maar verder houd ik me niet met pensioen bezig.' •

‘Ik heb intens genoten van de uiteenlopende ervaringen’

‘HET LEVEN EEN DANSFEEST’

‘Over een paar dagen word ik 62. Ik vond het leven altijd een dansfeest, zag mijn werk als een betaalde vakantie toen ik op mijn 23e bij KLM begon met een 5-jaren-contract. Ik heb intens genoten van de uiteenlopende ervaringen en concludeerde dat ik nooit een andere baan zou willen.’ **Olivia Malmberg is al 26 jaar senior purser en vloog altijd 100%. Maar recentelijk koos ze voor deeltijdpensioen.**

‘Op 4 december 1979 begon ik bij KLM als eenbander. Na een stationering in Rio heb ik in Brazilië rondgereisd, een fantastische ervaring. Daarna greep ik de mogelijkheden aan om promotie te maken. Ik werd in 1988 assistent purser, twee jaar later purser en tot slot in 1992 senior purser. Aan pensioen denken deed ik aanvankelijk niet, maar de wijze woorden van mijn moeder ‘Denk aan later, eer je het weet ben je 40’ waren toch opgeslagen. Ik zag ook hoe de politiek ons pensioenstelsel bepaalt en koos daarom altijd voor het maximum te

behalen pensioen. Zo kon ik mijn oude dag veiligstellen.’

Liever uit dan thuis

Olivia heeft een Surinaams-Arubaanse achtergrond. Aan het begin van haar carrière woonde een groot deel van haar familie nog aan de andere kant van de Atlantische Oceaan. Naarmate alle familieleden in Nederland kwamen wonen, merkte Olivia dat ze steeds liever thuis was dan daarvoor. ‘Vroeger vierde ik mijn verjaardag en de feestdagen het liefst op de route. Maar die tijd besteed ik nu liever aan mijn fami-

lie, dierbare vrienden, bijkomen van de vlucht en mijn hobby’s.’

Deeltijdpensioen bood uitkomst

Toen KLM in een periode van bezuinigingen onlangs ook de reisverlofdagen reduceerde, besepte Olivia zich dat ze iets moest veranderen. ‘Tot december 2017 heb ik 100% gevlogen en inmiddels heb ik bijna 23.000 vlieguren gemaakt. Ik merk dat ik nu langer nodig heb om te herstellen van een lange vlucht. We krijgen er alleen steeds minder dagen voor. Daarom besloot ik dankbaar gebruik

AFBOUWEN RICHTING PENSIOEN

Deeltijdpensioen: Wat zijn uw mogelijkheden?

In onze pensioenregeling gaat u standaard op uw 60e met pensioen. Maar u wilt misschien wel wat minder werken naarmate u ouder wordt. Wat zijn dan eigenlijk uw mogelijkheden?

Vijf manieren om af te bouwen richting uw pensioendatum:

- Deeltijdpensioen: Deeltijd werken zonder pensioen-aanvulling;
- Deeltijdpensioen: Deeltijd werken met pensioen-aanvulling;

- Deeltijd voorafgaand aan pensioen, permanent: deeltijd werken binnen 10 jaar voorafgaand aan AOW;
- Deeltijd voorafgaand aan pensioen, tijdelijk: als u op 1 januari 2018 57 jaar en 3 maanden of ouder bent, maximaal drie jaar;
- Vrijwillige vertrekregeling (VVR).

Welke vorm is het handigst voor u?

Welke vorm is het handigst voor u? Hieronder ziet u de verschillen. Op KLM4U en MyKLM, www.klm.myklm.com vindt u alle informatie.

	Pensioenfonds	Pensioenfonds	Werkgever - Cao	Werkgever - Cao	Werkgever - Cao
	Deeltijd werken zonder pensioen-aanvulling	Deeltijd werken met pensioenaanvulling	Permanent: Deeltijd werken binnen 10 jaar voorafgaand aan AOW	Tijdelijk: Deeltijd werken vanaf 57 jaar en 3 maanden, met een maximum van drie jaar	Vrijwillige vertrek regeling (VVR)
Mogelijk vanaf	Altijd	Vanaf 50 jaar	10 jaar voor AOW-leeftijd	Op 1 januari 2018 bent u 57 jaar en 3 maanden of ouder	In 2018 en 2019 kunt u gebruik maken van de VVR
Hoogte salaris bij: 80% deeltijd 66,7% deeltijd 50% deeltijd	80% 66,7% 50%	80% 66,7% 50%	80% 66,7% 50%	90% 75% 55%	De beëindigingsvergoeding is afhankelijk van uw diensttijd, maximaal 12 maandsalarissen
Hoogte pensioen-uitkering	0%	Het deel dat u nog werkt en het percentage van uw deeltijdpensioen mogen samen niet meer zijn, dan het percentage waarvoor u bij KLM werkte.	0%	0%	-
Hoogte pensioen-opbouw bij: 80% deeltijd 66,7% deeltijd 50% deeltijd	80% 66,7% 50%	80% 66,7% 50%	100% 80% 66,7%	100% 80% 66,7%	Op datum einde dienstverband, stopt ook uw pensioenopbouw. Al uw opgebouwde pensioen-aanspraken blijven van toepassing
Verplichte ingangsdatum volledig pensioen	Uiterlijk AOW-leeftijd	Uiterlijk AOW-leeftijd	Uiterlijk AOW-leeftijd	Uiterlijk 3 jaar na begin deeltijd	U kunt de VVR gebruiken om aansluitend met (vervroegd) pensioen te gaan of om uw werkende leven over een andere boeg te gooien.
Tijdens pensioen blijven doorwerken bij een ander (of eigen) bedrijf?					Gaat u vervroegd met pensioen, dus vóór uw 60ste? Dan moet u van plan zijn definitief te stoppen met werken.

Plannen van uw pensioen

U kunt in de Pensioenplanner op MijnKLMPensioen kijken wat de gevolgen zijn voor uw pensioen als u een deel al eerder laat ingaan (deeltijdpensioen). Of ga naar de HR-afdeling voor een persoonlijke berekening van uw salaris op basis van uw deeltijdpercentage.

Cao-regeling en uw Pensioenoverzicht

Maakt u gebruik van één van de cao-regelingen? Dan ziet u op uw Uniform Pensioenoverzicht niet uw daadwerkelijke deeltijdpercentage, maar het deeltijdpercentage waarop uw pensioenopbouw gebaseerd is.

‘Een dag is sowieso te kort voor mij’

te maken van deeltijdpensioen om op een verantwoorde manier nog enige jaren door te kunnen werken. Om me heen maakten al veel mensen gebruik van deeltijdpensioen. Ik ben met het pensioenfonds gaan praten over mijn pensioensituatie. Dat gesprek bracht me al veel inzicht. Daarna heb ik mijn keuzes berekend op de online Pensioenplanner. Daar heb ik echt veel aan gehad. Met mijn deeltijdpensioen zit ik nu weer op hetzelfde aantal reisverlofdagen als vóór de bezuinigingen.’ Olivia raadt het haar collega’s die deeltijdpensioen overwegen aan de planner te bezoeken. ‘Als je weet wat je wilt, kun je daar heel goed berekenen welk effect je keuzes hebben op je pensioen.

Bekijk goed hoeveel pensioen je hebt opgebouwd en wat je straks nodig hebt. Alles wordt duurder...’

Afbouwen

Aan volledig met pensioen gaan denkt Olivia nog even niet. Maar een beetje afbouwen kan geen kwaad: ‘Er komt onvermijdelijk een punt waarop ik moet stoppen. Ik kan gelukkig goed slapen, dat helpt mij enorm bij dit werk. Maar het leek me goed om alvast wat minder te gaan werken, anders zou ik straks helemaal in een zwart gat vallen. Ik besteed mijn vrije tijd nu vooral aan mijn passie: golfen. Ik ben ook geïnteresseerd in kunst en cultuur. Een dag is sowieso te kort voor mij!’ •

DEELTIJD

Wilt u ook met deeltijdpensioen?

Bij deeltijdpensioen gaat u voor een deel met pensioen en voor het andere deel blijft u in dienst bij KLM. Deeltijdpensioen kan op z’n vroegst vanaf uw 50e verjaardag en uiterlijk een maand voor uw AOW-leeftijd. Het voordeel is dat u minder gaat werken en daar tegelijkertijd een inkomen (pensioen) voor ontvangt. Het nadeel is dat uw pensioen hierdoor lager wordt. U ontvangt namelijk al een deel van uw pensioen. Op www.klmcabinefonds.nl leest u meer over deeltijdpensioen en de voorwaarden.

Ook deeltijdgepensioneerden kunnen in de Pensioenplanner

Tot eind vorig jaar was het niet mogelijk om de Pensioenplanner in MijnKLMPensioen te gebruiken als u deeltijdpensioen ontvangt. Dat is veranderd. Ook als u met deeltijdpensioen bent, kunt u de Pensioenplanner blijven gebruiken.

Werken en deeltijdpensioen. Kan dat?

Gaat u vervroegd met pensioen, dus vóór uw 60ste? Dan moet u van plan zijn definitief te stoppen met werken. Deze ‘intentie’ om te stoppen is belangrijk voor de Belastingdienst. Verandert uw situatie en wilt u toch weer werken? Neemt u dan contact op met de Belastingdienst.

Hebt u al ander werk, voordat u bij KLM met vervroegd pensioen gaat?

Dan kunt u dat blijven doen voor hetzelfde aantal uren. Neemt u voor meer informatie contact op met de Belastingdienst.

'Ik vind het werken bij KLM superleuk'

*Richard Walhof
is op 28 maart
veertig geworden*

Hoe is het om net als het pensioenfonds 40 jaar te zijn?

'Ik heb een café afgehuurd en met 35 mensen heerlijk feest gevierd. Maar of ik het nu leuk vind dat ik veertig ben geworden? Ik zie in de spiegel dat ik steeds ouder word en ben maar gestopt met het uittrekken van de grijze haren. Gelukkig word ik vaak zo'n vijf jaar jonger geschat, dat helpt wel. Verder heb ik gewoon een heerlijk leven.'

Elke vlucht is een feest

'Ik vind het werken bij KLM superleuk. Het onregelmatige past goed bij me. Hiervoor had ik een kantoorbaan en dan was ik op woensdag al uitgeput van het vroege opstaan iedere ochtend. Elke vlucht is een feest; ik heb altijd veel plezier met de collega's, vooral na de vlucht als we gaan stappen. Voor de passagiers probeer ik het altijd gezellig te maken. Ieder heeft zijn eigen verhaal en ik luister graag. Laatst ontmoette ik een stel waarvan de man voor het eerst zijn broer ging ontmoeten. We hadden een intensief gesprek over allerlei aspecten van het leven.

Maar ook wat oppervlakkiger contact maken met passagiers doe ik graag. Vooraf schat ik in waar ze vandaan komen en dan verras ik ze met een zinnetje in hun eigen taal, als ik die ken natuurlijk. Ik had laatst een paar woorden Deens van een groep meisjes geleerd, en toen ik later een Deens echtpaar aansprak, had ik meteen een leuk gesprek.

Mijn pensioen check ik niet vaak

Volgens mij is het niet zo erg veel. Ik vind het ook lastig om op mijn loonstrook te controleren wat er nu sinds vorig jaar is veranderd. Waar staat precies dat we nu meer opbouwen en minder premie betalen? Gelukkig heb ik vijf jaar geleden een appartement gekocht, dat zie ik als mijn oudedagsvoorziening. Daarnaast doe ik mee aan de NAP, dat geld zou ik niet aan een ander doel besteden. Het zou goed zijn een keer naar het Cabine Pensioenplein te gaan. Op die pensioenbijeenkomst krijg ik alles uitgelegd. Mijn ouders hebben zich vroeger nooit om hun pensioen bekommerd en kunnen nu maar net rondkomen. Dat wil ik anders gaan doen.' •

ZONDER RISICO GEEN VOORUITGANG

Sander Leeters, Hoofd Risk & Compliance voor het pensioenfonds

'Over het algemeen heeft het Cabinefonds een defensieve houding tegenover risico's. **Maar zonder risico's is er geen vooruitgang, geen succes, geen rendement en geen goede pensioenregeling voor de deelnemers.'**

Risicomanagement betekent niet dat we risico's altijd zoveel mogelijk uit de weg moeten gaan. Sterker nog, het nemen van risico is één van de kernactiviteiten van elk pensioenfonds. Het gaat er vooral om dat we risico's bewust nemen en alles goed overzien. En dat we maatregelen nemen om snel in te kunnen spelen op onverwachte ontwikkelingen. Zo beheers je de situatie beter en kun je beslissingen nemen die je anders niet had

aangedurfd. Op die manier kun je kansen beter benutten. Dat is in mijn beleving de bedoeling van risicomanagement: zo goed mogelijk omgaan met alle onzekerheid in de omgeving zonder als organisatie tot stilstand te komen of te verstarren. Dat neemt natuurlijk niet weg dat ik soms adviseer iets niet te doen. Dit doe ik, als ik vind dat de risico's te groot zijn in verhouding tot de te behalen winst.' •

'IK BEN BLIJ DAT IK EVEN GESTOPT BEN BIJ DE PENSIOENSTAND'

Voor de jonge KLC-ers is pensioen nog heel ver weg. Ruim op tijd om eens te zien hoe het pensioen geregeld is. Toch heeft nog maar één op drie KLC-ers in de Pensioenplanner ingelogd. Tijd om ze op te zoeken bij het KLC-koffiebankje en de briefingruimte met de Pensioenquiz.

In april stonden we weer met de pensioenstand bij het Bemanningen-centrum. Dat leverde veel enthousiaste reacties én interessante pensioenvragen op. Saskia Hezemans: 'Na mijn bezoek aan de pensioenstand heb ik nog uren met collega's nagepraat over onze keuzes.'

Wie kunt u spreken bij de pensioenstand?

Behalve de pensioenmentoren van het pensioenfonds en bestuursleden, stonden er ook PIT-ers bij de stand. Dat zijn collega's die het leuk vinden om naast hun gewone werk in de cabine pensioeninformatie te geven op de route aan collega's.

Nathalie Kroeze (34)

'Ik zoek meer verdieping in mijn werk maar wilde nu nog geen purser worden omdat ik twee kleine kinderen heb. Het werk als PIT-er is voor mij net die carrièrestap die mijn werk interessanter maakt. Daarnaast vind ik het belangrijk om mijn financiële zaken goed in orde te hebben. Mijn moeder is jong overleden, op haar 46e, en dat zet je aan het denken: ik wil de toekomst van mijn kinderen zo goed mogelijk organiseren.'

'Het werk als PIT-er is voor mij net die carrièrestap die mijn werk interessanter maakt'

Richard van der Voort (42)

'Ik wil op mijn zestigste met pensioen en zit in de eindloosregeling. Daar heb ik tien jaar geleden voor gekozen. Wat ik verder doe voor later? Ik los mijn hypotheek af en ik heb het bedrag dat ik via de NAP spaar, verhoogd naar vier procent en ga het volgend jaar naar vijf procent verhogen.'

Merel Beek (34):

'Ik denk nooit na over mijn pensioen, dat staat te ver van mij af. Maar nu ik toch langs de pensioenstand liep, dacht ik: ik ga eens vragen wat de Netto Aanvullende Pensioenregeling (NAP) nou precies is. Ik wilde het opgebouwde bedrag misschien afkopen. Nu denk ik dat ik beter in de NAP kan blijven. Die is bedoeld om extra pensioen op te bouwen. Als ik er met zestig jaar uit wil, kan ik de NAP mooi gebruiken voor de overbrugging naar mijn AOW-leeftijd. Die zal voor mij wel 71 jaar zijn. Ik ben blij dat ik even gestopt ben bij de pensioenstand want dit is wel belangrijk.'

Saskia Hezemans (52):

'Ik had thuis met mijn man al uitgezocht dat mijn pensioen vrij laag zou worden als ik op mijn zestigste zou stoppen. Dat komt doordat ik 67 procent werk. Maar pas toen ik bij de pensioenstand inlogde in mijn Pensioenplanner zag ik hoeveel ik per maand zou krijgen. Dat was een eyeopener. Ik denk er over om nu toch fulltime of tachtig procent te gaan werken om meer pensioen op te bouwen. Een lastige afweging. Mijn kinderen zijn de deur uit en ik wil met mijn man genieten van het leven. Na mijn bezoek aan de pensioenstand stapte ik het vliegtuig in. De volgende ochtend aan het ontbijt heb ik nog uren met collega's over pensioen gepraat. Het leeft wel, onder ons vijftigers.'

KLM/KLC PENSIOENQUIZ

1. Waar zie je hoeveel KLM-pensioen je later krijgt?
  - a. In de Pensioenplanner via www.klmcabinefonds.nl/mijnklmpensioen.
  - b. Op je salarisstrook.
  - c. Op www.mijnpensioenoverzicht.nl.
2. Welk deel van de pensioenpremie betaalt KLM?
  - a. 50%
  - b. 75%
  - c. 95%
3. Wat is bijzonder partnerpensioen?
  - a. Pensioen waar je ex-partner recht op heeft als jij overlijdt.
  - b. Voor bijzonder partnerpensioen wordt een deel van jouw ouderdomspensioen afgehaald.
  - c. Je ex-partner kan afstand doen van het bijzonder partnerpensioen.
4. Als je 50% gaat werken, bouw je:
  - a. Minder dan 50% pensioen op.
  - b. 50% pensioen op.
  - c. Meer dan 50% pensioen op.
5. Wat is jouw AOW-leeftijd?
  - a. 65 jaar.
  - b. Tussen 65 en 70 jaar.
  - c. Hoger dan 70 jaar.
6. Wat gebeurt er met je pensioen als je overstapt van KLC naar KLM?
  - a. Dan stopt je pensioenopbouw bij KLC.
  - b. Dan ga je pensioen opbouwen bij KLM.
  - c. Dan loopt je pensioenopbouw gewoon door.

Veelgestelde vragen bij de pensioenstand op het BMC

1. Moet ik mijn inleg in de Netto Aanvullende Pensioenregeling (NAP) verhogen?

Of u uw NAP-inleg wilt verhogen, is een persoonlijke keuze. Vragen die hierbij kunnen helpen zijn:

- Hoe ziet mijn inkomen eruit als ik met pensioen ga?
- Wat denk ik later aan inkomen nodig te hebben?
- Is mijn pensioenopbouw in de basispensioenregeling dan voldoende?

Voor uw persoonlijke pensioensituatie kunt u kijken op de Pensioenplanner in MijnKLMPensioen. Daar vindt u ook uw opgebouwde NAP.

2. Hoeveel pensioen krijg ik later?

Voor uw persoonlijke pensioensituatie kunt u kijken op de Pensioenplanner in MijnKLMPensioen. Als u aan de NAP deelneemt, vindt u daar ook uw opgebouwde NAP. Hebt u voor KLM nog bij andere werkgevers gewerkt, kijk dan op www.mijnpensioenoverzicht.nl hoeveel pensioen u bij de verschillende werkgevers hebt opgebouwd.

3. Wat is het effect van deeltijdwerken op mijn pensioen?

Gaat u (tijdelijk) in deeltijd werken? Dan bouwt u vanaf dat moment minder pensioen op. Dat geldt ook voor uw pensioenopbouw in de NAP. Ook zal er minder wezenpensioen en partnerpensioen zijn. Uw opgebouwde pensioen wordt niet beïnvloed door het werken in deeltijd. Dat is al van u.

4. Ik ben gescheiden, wat gebeurt er met mijn pensioen?

Met uw pensioen gebeuren er twee dingen:

1. Wij zetten een deel van uw pensioen om in bijzonder partnerpensioen. Hiervan kan uw partner afstand doen via de afstandsverklaring van het pensioenfonds.
2. Wettelijk heeft uw ex-partner recht op de helft van het tijdens het huwelijk of geregistreerd partnerschap opgebouwde ouderdomspensioen. U kunt samen kiezen voor een andere verdeling. Of besluiten om niet te verdelen.

Voor verdere informatie: ga naar de website www.klmcabinefonds.nl/uit-elkaar
Ook voor KLC-ers.

.. Arthur Muris (56):

‘Ik wil graag met deeltijdpensioen. Over vier jaar zou ik 67 procent willen gaan werken en 33 procent pensioen ontvangen. Ik vroeg me af of ik dan minder pensioen zou krijgen, omdat ik in een eindloonregeling zit. Maar dat is niet zo. Het laatste fulltime salaris en het gemiddelde parttimepercentage gedurende de gehele loopbaan bepaalt de hoogte van het pensioen. Zolang ik nog 67 procent werk, bouw ik over dat salaris nog pensioen op. Dat is natuurlijk wel minder omdat het parttime is. Ik wacht nu op de mogelijkheden die de nieuwe cao biedt. Die houdt in dat je pensioenopbouw honderd procent doorgaat als je aan het eind van je loopbaan parttime gaat werken. Dat zou ideaal zijn voor mij.’ •

‘Met de jaren ben ik wijzer geworden’

Bjorn Freson
is op 31 maart
veertig geworden

Hoe is het om net als het pensioenfonds 40 jaar te zijn?

‘Ik ben blij dat mijn verjaardag nu voorbij is; vorig jaar zei bijna iedereen tegen me dat het zo erg zou zijn om veertig te worden. Voor mij opent die leeftijd een nieuwe voordeur. Zeggen Nederlanders dat zo? Als Vlaming voel ik me zo nu en dan een beetje een buitenbeentje bij KLM.’

‘Hoewel ik erg goed met de collega’s kan opschieten. Beter zelfs dan met sommige mensen van Sabena en Brussels Airlines waar ik hiervoor werkte. Nederlanders praten heel gemakkelijk over alles. Belgische vrienden vinden ook dat ik assertiever en opener ben geworden sinds ik bij KLM werk. Dat doe ik nu al twaalf jaar. Ik zou niet meer in België willen werken, daar is de werkvloer veel hiërarchischer.

Ik heb wel degelijk het gevoel dat ik wijzer ben geworden met de jaren. Na een aantal mislukte relaties in het verleden ben ik aan mezelf gaan werken. Ik weet nu wat mijn eigen aandeel is geweest en hoe ik het anders kan aanpakken. Een ander kun je

niet veranderen, maar je zelf wel. Ik ben heel blij met dit besef. Ik sport graag en veel, daar voel ik me jonger door. Zo kan ik die veertig veel beter aan.

Ik ben ook PIT-er geworden

Vliegen past bij mij. Het intensieve contact met mijn collega’s zie ik als een verrijking. Als je na een verre vlucht samen in een hotel zit breng je toch veel vrije tijd met elkaar door. Aan het ontbijt zit je zo diep in gesprek. Om die reden ben ik ook PIT-er geworden (pensioeninformatieteam-red). Ik wist niets van pensioen maar het leek me leuk collega’s de goede weg te wijzen. Nu weet ik er natuurlijk meer van. Het is wel ingewikkelder voor mij, omdat ik ook in België pensioen heb opgebouwd en de regels daar weer anders zijn. Verder doe ik aan financiële planning. Ik spaar veel in de NAP en zie mijn huis als een appeltje voor de dorst.

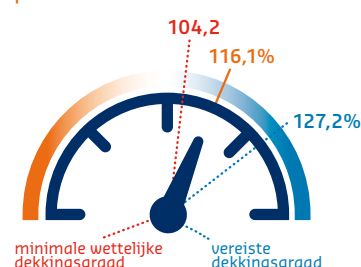
Sinds december ben ik purser, daar ben ik trots op. Veertig worden terwijl je carrière in de lift zit, is helemaal niet erg.’ •

DEKKINGSGRAAD STIJGT GESTAAG DOOR

De financiële positie van het pensioenfonds is de afgelopen periode verder verbeterd. Dit is te zien aan de gestegen beleidsdekkingsgraad. Hoe hoger de dekkingsgraad, hoe beter de financiële situatie. De dekkingsgraad geeft de verhouding weer tussen het geld dat het pensioenfonds heeft (vermogen) en het geld dat het pensioenfonds moet hebben om de pensioenen nu en in de toekomst te betalen (verplichtingen). Het gaat hierbij om de pensioenen van alle deelnemers, dus ook van de deelnemers die nog pensioen opbouwen. Wanneer er meer geld in kas zit dan er minimaal nodig is om de pensioenen te betalen, dan is de dekkingsgraad hoger dan 100%.

Beleidsdekkingsgraad per 31 mei 2018

Het moet beter: fonds heeft nog steeds een tekort

Van de overheid moeten we extra reserves hebben om zeker te zijn dat we alle pensioenen nu en in de toekomst kunnen betalen. De eis die hieraan wordt gesteld, is de wettelijk vereiste dekkingsgraad. Die is 127,2% terwijl de beleidsdekkingsgraad eind mei 116,1% was. Het fonds heeft dus nog een tekort.

Herstelplan geactualiseerd

Het pensioenfonds heeft daarom voor 1 april 2018 een geactualiseerd herstelplan ingediend bij De Nederlandsche Bank (DNB). DNB heeft dit herstelplan goedgekeurd. Hierin staat hoe het pensioenfonds weer minimaal de vereiste dekkingsgraad bereikt. Lukt dit niet, dan moet het pensioenfonds aanvullende maatregelen nemen. Bijvoorbeeld het verlagen van de pensioenen. Ligt de beleidsdekkingsgraad gedurende vijf jaar onder de minimaal vereiste dekkingsgraad? Dan kunnen de pensioenen ook worden verlaagd. Ontwikkelt de financiële situatie zich zoals we verwachten op basis van het herstel-

plan? Dan hoeft het pensioenfonds geen maatregelen te nemen.

Uw pensioen is per 1 januari gedeeltelijk geïndexeerd

Aan het einde van elk jaar beslist het pensioenfonds of het fonds voldoende geld in kas heeft om de opgebouwde en ingegane pensioenen mee te laten groeien met de stijging van de lonen of de prijzen. Om uw pensioen te kunnen verhogen, moet de beleidsdekkingsgraad minimaal 110% zijn. Doordat het pensioenfonds eind november 2017 een beleidsdekkingsgraad had van 113,1% was er ruimte voor gedeeltelijke indexatie. Voor de indexatie van het pensioen van deelnemers die nog pensioen opbouwen, volgen we de stijging van de KLM/KLC lonen van het afgelopen jaar. De maatstaf is het

percentage van de algemene loonronde. Voor de pensioenen van pensioen-gerechtigden en ex-deelnemers volgen we de stijging van de prijzen. De financiële situatie bood ruimte om 23% van de maatstaf te indexeren.

Wat betekent dat voor u?

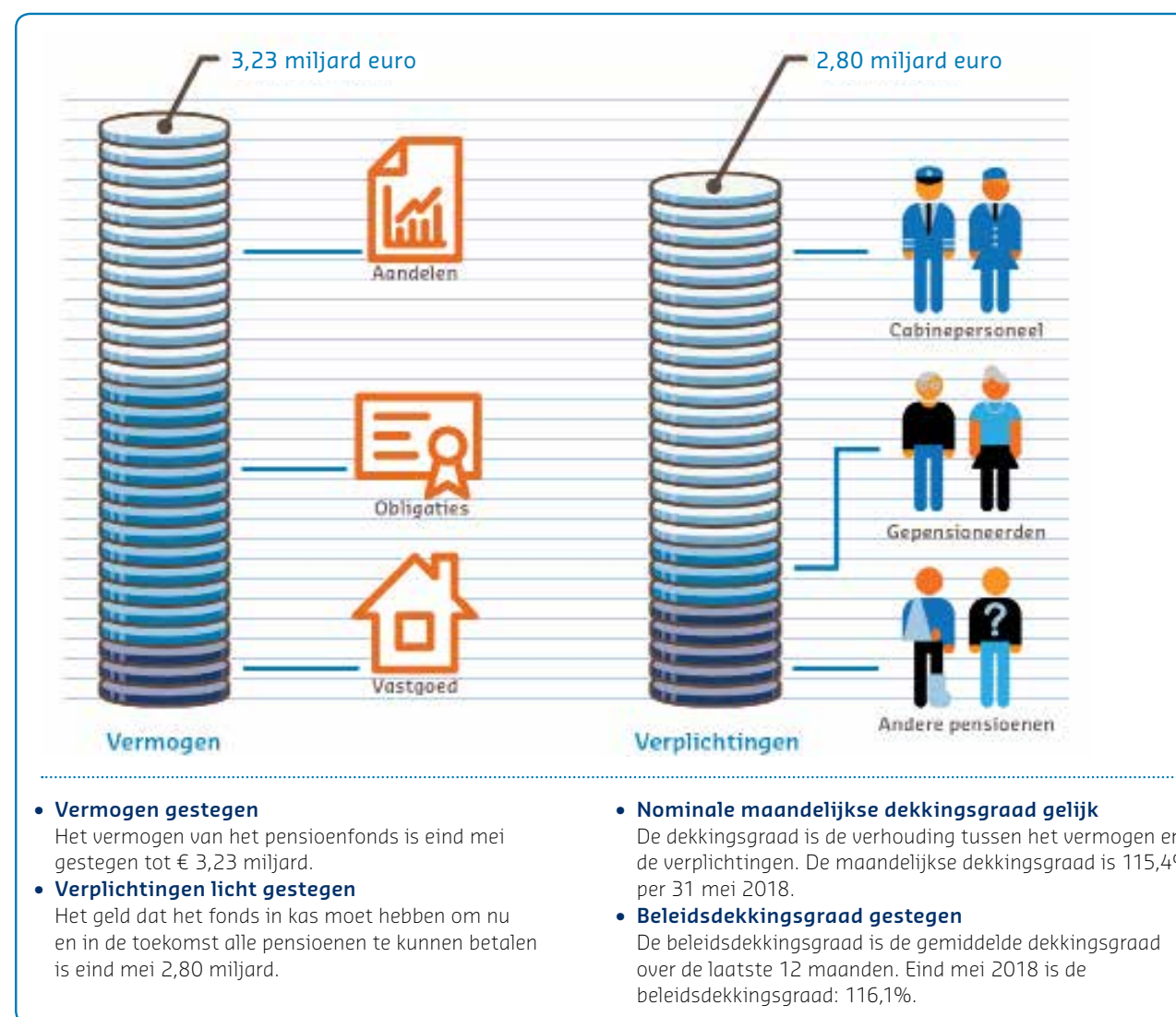
1. Werkt u bij KLM of KLC en bouwt u pensioen op?

Door de salarisverhoging van 1% per januari 2018 is uw opgebouwde pensioen (basis en NAP) per 1 januari 2018 verhoogd met 0,23% (23% van 1%).

2. Bent u met pensioen of werkt u niet meer bij KLM of KLC?

Uw pensioenuitkering of uw opgebouwde pensioen is daardoor per 1 januari 2018 verhoogd met 0,3% (23% van 1,3%).

Situatie eind mei 2018

Indexatieverwachting voor de toekomst

Het bestuur beslist jaarlijks of de pensioenen geïndexeerd kunnen worden en met welk percentage. De financiële situatie van het fonds is hierbij leidend. Wilt u meer weten over indexatie en onze verwachtingen voor de toekomst? Ga naar www.klmcabinefonds.nl/indexatie-en-korten.

Wat betekent niet (volledig) indexeren?

Dit betekent dat uw opgebouwde pensioen of pensioenuitkering niet of niet volledig meegroeit met de loonontwikkeling bij KLM (voor werknemers) dan wel met de prijzen (voor gepensioneerden). Met andere woorden: u kunt minder kopen voor hetzelfde pensioen. Voor u betekent het dus

dat uw koopkracht achteruit gaat. Voor het fonds betekent het echter dat de financiële positie niet verslechtert. Op de lange termijn moet het fonds in staat zijn om alle pensioenen te blijven betalen. Er blijft meer geld in kas als we uw pensioen niet verhogen. •

WAT IS EEN DEKKINGSGRAAD EN BELEIDSDEKKINGSGRAAD PRECIES?

Iedere maand moet het pensioenfonds de dekkingsgraad vaststellen. De dekkingsgraad geeft aan hoe (financieel) gezond een pensioenfonds is. Het is de verhouding tussen het aanwezige vermogen en de verplichtingen. Dit wordt uitgedrukt in een percentage.

$$\text{Dekkingsgraad} = \frac{\text{vermogen}}{\text{verplichtingen}} \times 100\%$$

Naast de nominale maandelijkse dekkingsgraad moeten pensioenfonds ook een zogenaamde beleidsdekkingsgraad berekenen. Dit is het gemiddelde over de dekkingsgraden van de voorgaande 12 maanden. Beleidsbeslissingen, zoals het toekennen van indexatie, baseren we op die beleidsdekkingsgraad.

MEER WETEN OVER DE FINANCIËLE POSITIE VAN HET FONDS?

Op www.klmcabinefonds.nl/financiele-positie-van-het-pensioenfonds vindt u meer informatie. Wilt u automatisch berichten ontvangen over de financiële positie van uw pensioenfonds? Meld u dan aan voor de maandelijkse digitale nieuwsbrief van uw pensioenfonds (NWSflits) via www.klmcabinefonds.nl.

Save the date

CABINE

PENSIOENPLEIN

2018

op 11, 12 en 13 september

Vorig jaar bezochten 400 deelnemers een ochtend- of middagsessie. Niet eerder gingen zoveel deelnemers in drie dagen aan de slag met hun pensioen. Vanwege het grote succes van vorig jaar, organiseren we dit jaar opnieuw de workshop 'Maak uw Persoonlijk Pensioenplaatje' tijdens het Cabine Pensioenplein.

Wordt wijzer over je eigen pensioen, reserveer de data alvast in je agenda!

LOCATIE PROF. E.M. MEIJERSLAAN 1, AMSTELVEEN

COLOFON

Focus verschijnt minimaal twee keer per jaar en wordt verstuurd aan deelnemers en gepensioneerden van het Pensioenfonds KLM-Cabinepersoneel.

Redactie Blue Sky Group B.V., Amstelveen

Redactieadres Redactie Focus, Postbus 123, 1180 AC Amstelveen

E focus@klmcabinefonds.nl

Tekst Blue Sky Group B.V., Amstelveen

Art direction, ontwerp Frissewind, in communicatie en design, Amsterdam

Fotografie Don Wijns, Amsterdam, Shoots bij Laura, e.a.

Illustratie Frissewind in communicatie en design, Amsterdam

Druk Drukkerij Aeroprint, Ouderkerk aan de Amstel

CONTACT

E pensioenservice@klmcabinefonds.nl

T (020) 426 62 30

f facebook.com/klmcabinefonds

f facebook.com/groups/cabine.pensioenplein

WWW.KLMCABINEFONDS.NL

Pensioenfonds KLM Cabinepersoneel